

Wyrok z dnia 17 kwietnia 2009 r.

I UK 308/08

1. Rozwiązanie na swój wniosek stosunku pracy jest niezbędnym warunkiem nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej bez względu na wiek, również przez nauczyciela urodzonego po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. (art. 88 ust. 2a w związku z art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.).

2. Okresów korzystania z urlopów dla poratowania zdrowia nie można kwalifikować jako pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela.

Przewodniczący SSN Zbigniew Korzeniowski, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 kwietnia 2009 r. sprawy z odwołania Grażyny Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w C. o prawo do emerytury nauczycielskiej, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 czerwca 2008 r. [...]

1) u c h y l i ł zaskarżony wyrok i zmienił poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 12 września 2007 r. [...] w ten sposób, że oddalił odwołanie;

2) zasądził od wnioskodawczyni na rzecz organu rentowego kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie wyrokiem z dnia 12 września 2007 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w C. z dnia 16 maja 2007 r. w ten sposób, że przyznał Grażynie Z. prawo

do emerytury nauczycielskiej od 31 sierpnia 2007 r. Z ustaleń poczynionych przez Sąd pierwszej instancji wynikało, że ubezpieczona (urodzona 5 sierpnia 1955 r.) wykazała okresy składkowe i nieskładkowe w rozmiarze 28 lat, 10 miesięcy i 4 dni, w tym 19 lat, 7 miesięcy i 5 dni zatrudnienia w charakterze nauczyciela. Grażyna Z. korzystała z urlopu dla poratowania zdrowia w okresie od 4 września 2006 r. do 22 czerwca 2007 r., a aktualnie jest nadal zatrudniona w szkole, bo nie rozwiązała stosunku pracy. Sąd Okręgowy przyjął również, że w okresie zamieszkiwania w gospodarstwie rolnym dziadków ubezpieczona wykonywała pracę w tym gospodarstwie w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy, wobec czego okres ten należy potraktować jako składkowy po myśli art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Powołując się na art. 88 ust. 1 i ust. 2a ustawy - Karta Nauczyciela, Sąd pierwszej instancji wskazał, iż nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. nie muszą spełnić warunku rozwiązania stosunku pracy, aby nabyć prawo do emerytury bez względu na wiek. W ocenie tego Sądu, brak jest również podstaw do tego, ażeby do nauczycielskiego stażu pracy ubezpieczonej nie został zaliczony okres urlopu dla poratowania zdrowia, a tym samym wnioskodawczyni spełniła warunki do uzyskania prawa do emerytury nauczycielskiej.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 17 czerwca 2008 r. oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego, akceptując poczynione przez ten Sąd ustalenia oraz ich ocenę prawną. W szczególności za prawidłowe uznane zostało stanowisko Sądu pierwszej instancji, że w myśl art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela w brzmieniu obowiązującym od dnia 31 sierpnia 2007 r. prawo nauczyciela - urodzonego po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. - do emerytury nie jest warunkowane rozwiązaniem stosunku pracy oraz że do nauczycielskiego stażu pracy podlegają wliczeniu okresy korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia. Zdaniem Sądu odwoławczego, przepis art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odnosi się bowiem jedynie do okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie z mocy art. 92 k.p. Za takim rozumieniem tego przepisu przemawia tak wykładnia językowa, jak i porównawcza, albowiem obowiązujący w okresie od 1 lipca 2004 r. do 31 października 2005 r. art. 32 ust. 1a pkt 2 tej ustawy przewidywał, że do okresów pracy w szczególnym charakterze nie podlegały zali-

czeniu okresy, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy (z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego), co dotyczyło niewątpliwie urlopów dla poratowania zdrowia udzielanych nauczycielom na podstawie art. 73 ustawy - Karta Nauczyciela. Uchylając ten przepis z dniem 1 listopada 2005 r., ustawodawca nie dodał do pkt 1 ust. 1a art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych żadnych innych okresów niż dotychczas wymienione, co prowadzi do uznania, że okresy urlopów dla poratowania zdrowia nie zostały wyłączone z okresów pracy w szczególnym charakterze wymaganych przez art. 88 ustawy - Karta Nauczyciela.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w C., który zarzucił naruszenie prawa materialnego przez: 1) niezastosowanie art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i wliczenie do okresu pracy w szczególnym charakterze urlopu dla poratowania zdrowia; 2) niewłaściwe zastosowanie art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela i przyjęcie, że ubezpieczonej przysługuje prawo do emerytury nauczycielskiej pomimo niespełnienia ustawowych warunków wymaganych do przyznania prawa do tego świadczenia, tj. posiadania dwudziestoletniego okresu pracy w szczególnym charakterze; 3) błędną wykładnię art. 88 ust. 1 w związku z ust. 2a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 września 2007 r. i przyjęcie, że ubezpieczonej przysługuje prawo do emerytury nauczycielskiej w sytuacji niespełnienia ustawowego warunku wymaganego do przyznania prawa do tego świadczenia, tj. rozwiązania na swój wniosek stosunku pracy. Opierając skargę na takiej podstawie, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania ubezpieczonej, a także o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, między innymi, że nietrafnie Sąd Apelacyjny uznał, iż okres urlopu dla poratowania zdrowia objęty był dyspozycją uchylonego art. 32 ust. 1a pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Okres urlopu dla poratowania zdrowia jest bowiem okresem niewykonywania pracy, za który pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia (art. 73 ust. 1 i 5 ustawy - Karta Nauczyciela), wobec czego dotyczy go przepis art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach.

W ocenie skarżącego, nieprawidłowe jest również stanowisko Sądu odwoławczego odnośnie do braku w aktualnym stanie prawnym wymogu spełnienia przez nauczyciela, urodzonego po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., warunku rozwiązania stosunku pracy. Zmiana art. 88 Karty Nauczyciela wprowadzona ustawą z dnia 23 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 158, poz. 1103), która weszła w życie w dniu 31 sierpnia 2007 r., nie polegała bowiem na dodaniu do tego artykułu ustępu 2a, lecz na nadaniu temu przepisowi innego brzmienia. Wykładnia art. 88 ust. 2a w związku z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela prowadzi do wniosku, że frazę „z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy” należy odnieść do czasu, w jakim mają być spełnione warunki do uzyskania emerytury, wymienione w ust. 1, nie zaś do samego katalogu tych warunków. Nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. mogą zatem przejść na emeryturę, jeżeli spełnią wszystkie warunki wymienione w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, tzn. jeżeli posiadają 30 - letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym 20 lat pracy w szczególnym charakterze oraz rozwiążą na swój wniosek stosunek pracy, przy czym warunki stażowe muszą być spełnione do dnia 31 grudnia 2008 r., a warunek rozwiązania stosunku pracy może być spełniony również po tym dniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm., powoływanej dalej jako: „Karta Nauczyciela”), tworzą pełną i wyczerpującą regulację warunków przejścia na emeryturę nauczycieli bez względu na wiek, a po wykazaniu 30-letniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, lub 25-letniego okresu zatrudnienia, w którym co najmniej 20 lat przypada na pracę w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym. W art. 88 ust. 1 *in fine* postanowiono, że nauczyciel po spełnieniu tych warunków może przejść na emeryturę po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy. Ugruntowany jest pogląd, że jest to dodatkowe wymaganie powstania prawa do emerytury nauczycielskiej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1999 r., II UKN 149/99, OSNAPiUS 2001 nr 2, poz. 46, z dnia 30 sierpnia 2001 r., II UKN 525/00, OSNP 2003 nr 12, poz. 298, z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00, OSNP 2003 nr 16, poz. 390, z dnia 13 czerwca 2007 r., II UK 232/06, niepublikowany, z dnia 19 września 2007 r., III UK 43/07, niepublikowany, z

dnia 17 kwietnia 2008 r., II UK 194/07, niepublikowany, z dnia 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, niepublikowany).

W brzmieniu obowiązującym przed dniem 31 sierpnia 2007 r., a po dniu 1 stycznia 1999 r., nadanym przez art. 150 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118, obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., powoływanej dalej jako: „ustawa o emeryturach i rentach”), zgodnie z zasadami nowego systemu emerytalnego, art. 88 Karty Nauczyciela uzupełniony został o dodatkową regulację ust. 2a, obejmującą nauczycieli urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., którym zagwarantowano prawo do emerytury, o której mowa w ust. 1, bez względu na wiek, w ciągu ośmiu lat od dnia wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego. W trakcie kolejnych nowelizacji okres zachowania uprawnień był przedłużany, ostatnio do dziesięciu lat od dnia 1 stycznia 1999 r. (ustawa z dnia 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 191, poz.1369).

W ówczesnym stanie prawnym nie budziło wątpliwości istnienie jednolitych reguł przechodzenia na emeryturę nauczycieli urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. i po tej dacie; wszyscy przechodzili na emeryturę, „o której mowa w ust. 1”. Po zmianie od dnia 31 sierpnia 2007 r. treści art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela ustawą z dnia z dnia 23 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 158, poz. 1103) nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli spełnili warunki do emerytury określone w ust. 1, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Ta zmieniona konstrukcja przepisu, w której nie ma odwołania do „emerytury, o której mowa w ust. 1”, lecz nawiązuje się do „warunków do emerytury, określonych w ust. 1, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy”, może rodzić istotną wątpliwość co do tego, czy ustawodawca całkowicie odstąpił od warunku rozwiązania przez tę grupę nauczycieli stosunku pracy, czy też mogą oni przejść na emeryturę po spełnieniu tego warunku, lecz bez czasowego ograniczenia jego

wypełnienia przed dniem 31 grudnia 2008 r., jeżeli pozostałe warunki przewidziane w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela wypełnią przed tą datą.

W wyroku z dnia 20 listopada 2008 r., I UK 104/08 (OSNP 2010 nr 9-10, poz. 127), Sąd Najwyższy opowiedział się za tym drugim stanowiskiem, wskazując w uzasadnieniu, między innymi, że założenie możliwości uzyskania przez nauczyciela statusu emeryta z mocy samego prawa z chwilą spełnienia warunku dotyczącego okresu zatrudnienia i pozostania w stosunku pracy nie jest uzasadnione, gdyż art. 88 Karty Nauczyciela zakłada pewną procedurę przechodzenia na emeryturę; nauczyciel nie staje się emerytem z mocy samego prawa, lecz na skutek własnego działania, przez wyrażenie woli przejścia emeryturę w postaci wniosku do właściwego organu oraz rozwiązanie stosunku pracy. Sformułowanie przesłanek przejścia na emeryturę w art. 88 ust. 1 wyraża tę zasadę wystarczająco jasno; chodzi o określenie, że nauczyciele, jeżeli mają wymagany okres zatrudnienia, to „mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę”. Z takiego określenia nie wynika możliwość uzyskania prawa do emerytury z tytułu wypełnienia wyłącznie warunku stażu.

Argumenty przemawiające za zachowaniem, przy przełożeniu tylko na czas po dniu 31 grudnia 2008 r., warunku rozwiązania stosunku pracy przez nauczycieli „młodszych”, zawarte zostały *expressis verbis* w uzasadnieniu projektu ustawy o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela (druk Nr 1929 z dnia 4 lipca 2007 r.). Wynika z niego, że zmiana art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela wiązała się z koniecznością pilnego zapobieżenia masowemu składaniu wypowiedzeń przez nauczycieli urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r., którzy warunki stażowe spełnią do końca roku. W intencji projektodawcy zaproponowana zmiana Karty Nauczyciela miała na celu umożliwienie nauczycielom, którzy spełnią warunki dla przejścia na wcześniejszą emeryturę jej uzyskanie, niezależnie od terminu złożenia wniosku o rozwiązanie stosunku pracy. Oznacza to, że nauczyciel urodzony po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., chcący przejść na wcześniejszą emeryturę, musi do dnia 31 grudnia 2008 r. spełnić warunki dotyczące stażu, tj. posiadania trzydziestoletniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, a nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - 25 -letniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjal-

nym, natomiast nie będzie musiał spełnić warunku rozwiązania stosunku pracy do dnia 31 grudnia 2008 r.

Wykładni art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela, także w brzmieniu nadanym od dnia 31 sierpnia 2007 r., nie można więc dokonać w oderwaniu od art. 88 ust.1 i interpretować w sposób prowadzący do różnicowania zasad przechodzenia na emeryturę nauczycieli wyłącznie według kryterium daty urodzenia dlatego, że wykładnia systemowa i celowościowa prowadzą do niebudzącego wątpliwości wniosku o autonomicznym, pełnym i wyczerpującym określeniu warunków emerytalnych wszystkich nauczycieli, bez względu na przedział wiekowy. W konsekwencji nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli w ciągu 10 lat od wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych spełnią warunki określone w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, a warunek rozwiązania stosunku pracy również po dniu 31 grudnia 2008 r., jak trafnie podniósł skarżący.

Na uwzględnienie zasługują również zarzuty organu rentowego odnoszące się do nieprawidłowej wykładni art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach. Wstępnie należy jednak zauważyć, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest prawo do emerytury nauczycielskiej na podstawie przepisu art. 88 ust. 2a w związku z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Przepis ten nie pozostaje w żadnym związku normatywnym z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach, będąc odrębną podstawą nabywania prawa do emerytury nauczycielskiej. Karta Nauczyciela nie zawiera jednak własnej definicji „pracy w szczególnym charakterze”, stanowiąc jedynie w art. 86, że nauczyciel zaliczany jest do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze. Biorąc zatem pod uwagę, że przepisy Karty Nauczyciela odnoszące się do uprawnień emerytalnych należą do systemu ubezpieczeń społecznych, przyjęć należy, iż do interpretacji używanych w art. 88 ust. 1 pojęć - „okres zatrudnienia” i „wykonywanie pracy w szczególnym charakterze” - stosuje się definicje obowiązujące w tym systemie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 361; z dnia 5 maja 2005 r., II UK 215/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 360).

Zgodnie z treścią art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach - w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2004 r., po zmianie dokonanej ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264) - przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się: (1) okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, (2) okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego.

W stanie prawnym obowiązującym przed dniem 1 lipca 2004 r. w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że do okresu pracy w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze wlicza się okresy pobierania zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy przypadające po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) (por. uchwałę z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03, OSNP 2004 nr 5, poz. 97, podjętą w sprawie dotyczącej wykonywania pracy w szczególnym charakterze, a konkretnie pracy nauczyciela - § 15 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) oraz że do okresu 20 lat pracy nauczycielskiej, wymaganego do przyznania emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, wlicza się okresy nieobecności w pracy spowodowane czasową niezdolnością do pracy, urlopem macierzyńskim i urlopem dla poratowania zdrowia (por. wyrok z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02, OSNP 2004 nr 11, poz. 197).

Z dniem 1 lipca 2004 r. doszło jednak do istotnej zmiany definicji pracy w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 361; z dnia 5 maja 2005 r., II UK 215/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 360). Nie budzi wątpliwości, że od tej chwili urlopy udzielane nauczycielom dla poratowania zdrowia nie mogły być zaliczane do okresów pracy w szczególnym charakterze, co przyznał także Sąd drugiej instancji w niniejszej sprawie, zajmując jednak stanowisko, że okres urlopu dla poratowania zdrowia nie jest okresem niewykonywania pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach, bowiem przepis ten dotyczy wyłącznie okresów niewykonywania pracy z powodu niezdolności do pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa. Natomiast okres urlopu dla poratowania zdrowia zaliczony został do ujętych w art. 32 ust. 1a pkt 2 ustawy okresów zwolnienia pracownika od

świadczenia pracy na mocy szczególnych przepisów, co nie zasługuje na akceptację. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2007 r. III UK 51/07 (OSNP 2008 nr 21 - 22, poz. 328) trafnie bowiem przyjęto, że art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach nie posługuje się pojęciem „wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy”, odnosząc się do okresów faktycznego niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie, niezależnie od tego, czy niewykonywanie pracy spowodowane było niezdolnością do pracy, czy też inną przyczyną i niezależnie od tego, czy okres, za który pracownik otrzymał wynagrodzenie, stanowi okres składkowy czy też okres nieskładkowy. W przywołanym wyżej wyroku Sąd Najwyższy podkreślił, że taka kwalifikacja faktycznego niewykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w okresie trwania zatrudnienia jest uzasadniona charakterem prawa do wcześniejszej emerytury dla osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Prawo to stanowi bowiem konsekwencję szybszej utraty zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 stycznia 2000 r. K 18/99, OTK 2000 nr 1, poz. 1). Wymóg okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze winien więc odnosić się do okresu faktycznego wykonywania takiej pracy, z wyłączeniem okresów wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu, w których pracownik - zgodnie z treścią łączącego go z pracodawcą stosunku pracy - zajmuje stanowisko, z którym łączy się wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, lecz w rzeczywistości pracy tej nie wykonuje, a tym samym nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy. Okres niewykonywania pracy nie wpływa zatem na szybszą utratę zdolności pracownika do zarobkowania. W rezultacie okres niewykonywania pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy to nie tylko okres niezdolności do pracy, za który pracownik otrzymał wynagrodzenie określone w art. 92 k.p. lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ale także każdy inny okres, w którym pracownik pozostawał w stosunku pracy i otrzymywał wynagrodzenie, jednakże pracy faktycznie nie świadczył (nie wykonywał). Takim okresem niewykonywania pracy jest również okres urlopu dla poratowania zdrowia. Ponadto, jak wywiedziono w powyższym wyroku, urlop dla poratowania zdrowia nie był i nie jest okresem, w którym na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy. Definicję pojęcia „zwolnienie od pracy” zawiera § 4 wydanego na podstawie

art. 298² k.p. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy (Dz.U. Nr 60, poz. 281). W myśl przytoczonego przepisu zwolnienie pracownika od pracy następuje w przypadku, gdy obowiązek taki wynika z Kodeksu pracy, z przepisów wykonawczych do Kodeksu pracy albo z innych przepisów prawa. Wymienione w § 4 rozporządzenia akty prawne są z pewnością przepisami szczególnymi w stosunku do ustawy o emeryturach i rentach, a zawarte w nich unormowania wprost stanowią o obowiązku pracodawcy zwolnienia pracownika od pracy (jej świadczenia) w ściśle określonych sytuacjach, np.: art. 37 § 1 k.p., zgodnie z którym w okresie co najmniej dwutygodniowego wypowiedzenia umowy o pracę dokonanej przez pracodawcę pracownikowi przysługuje zwolnienie na poszukiwanie pracy, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia; § 5 - § 15 powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 15 maja 1996 r., wymieniające przypadki przysługujących pracownikowi zwolnień od pracy, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia lub bez zachowania takiego prawa; § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1996 r. w sprawie trybu udzielania urlopu bezpłatnego i zwolnień od pracy pracownikom pełniącym z wyboru funkcje w związkach zawodowych oraz zakresu uprawnień przysługujących pracownikom w czasie urlopu bezpłatnego i zwolnień od pracy (Dz.U. Nr 71, poz. 336), zgodnie z którym pracodawca jest obowiązany, na wniosek zakładowej organizacji związkowej, zwolnić pracownika z obowiązku świadczenia pracy na okres kadencji w zarządzie tej organizacji z zachowaniem prawa do wynagrodzenia; art. 21 ust. 2 Karty Nauczyciela, w myśl którego nauczyciela zmieniającego miejsce zamieszkania w związku z przeniesieniem zwalnia się od pełnienia obowiązków służbowych na odpowiedni okres czasu, nie dłuższy niż 7 dni; art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 ze zm.), nakazujący pracodawcy zwolnienie radnego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu brania udziału w pracach organów gminy. Wszystkie te przykładowo wymienione przepisy posługują się pojęciem „zwolnienia od pracy”, „zwolnienia od pracy zawodowej”, „zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy” lub „zwolnienia od pełnienia obowiązków służbowych” i brak jest podstaw do uznania juredydycznej odmienności ich natury. Takiego zwrotu nie zawiera i nigdy nie zawierał art. 73 Karty Nauczyciela, stanowiący o obowiązku dyrektora szkoły udzielenia nauczycielowi, po spełnieniu określonych warunków, płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia. Okres urlopu dla

poratowania zdrowia nie był co prawda (i nie jest) „okresem niezdolności do pracy z powodu choroby”, jednakże był „okresem powstrzymywania się pracownika od pracy w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia”, określanym również jako „przerwa w pracy”, „nieobecność w pracy” lub „okres powstrzymywania się od pracy, niezbędny do regeneracji sił i zapewnienia możliwości dalszego wykonywania pracy” (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 września 1996 r., I PRN 67/96, OSNP 1997 nr 6, poz. 99 i z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02, OSNP 2004 nr 11, poz. 197). Również więc z tego względu okres urlopu dla poratowania zdrowia jest niewątpliwie okresem niewykonywania pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach. W takiej zaś sytuacji uchylene z dniem 1 listopada 2005 r. (ustawą z dnia z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. Nr 169, poz. 1412) pkt 2 w ust. 1a art. 32 ustawy o emeryturach i rentach nie ma żadnej doniosłości prawnej dla możliwości zaliczania okresów urlopów dla poratowania zdrowia do pracy w szczególnym charakterze, jak nieprawidłowo założył Sąd Apelacyjny. W konsekwencji, zarówno aktualnie, jak i poprzednio (od 1 lipca 2004 r.) okres urlopu dla poratowania zdrowia nie mógł być uznawany za okres pracy nauczycielskiej w rozumieniu art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, bowiem wyklucza to przepis art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Zgodnie z poczynionymi w niniejszej sprawie ustaleniami faktycznymi, ubezpieczona, bez uwzględnienia okresu urlopu dla poratowania zdrowia, z którego korzystała od 4 września 2006 r. do 22 czerwca 2007 r., legitymuje się pracą nauczycielską jedynie w rozmiarze 19 lat, 7 miesięcy i 16 dni, a zatem nie spełniła warunku wykazania co najmniej 20 - letniego okresu pracy w szczególnym charakterze oraz pozostaje nadal w stosunku pracy (nie rozwiązała go), co jest równoznaczne z niespełnieniem kolejnej przesłanki decydującej o prawie do emerytury nauczycielskiej bez względu na wiek. Wnioskodawczyni nie nabyła zatem prawa do emerytury na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela, a skarga kasacyjna organu rentowego oparta wyłącznie na zarzutach dotyczących naruszenia prawa materialnego okazała się w pełni uzasadniona.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 108 § 1 oraz art. 98 i 99 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====